

Να τα πούμε;

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

Image not found or type unknown



«Εν τω σπηλαίο τίκτεται εν φάτνη

των αλόγων ο Βασιλεύς των ουρανών κ' ποιητής των όλων.

Το παραδοσιακό έθιμο των καλάντων κατά το Δωδεκαήμερο στην Ελλάδα.»

Τον τελευταίο μήνα του χρόνου τον Δεκέμβριο συναντούμε το Δωδεκαήμερο των γιορτών. Σ' αυτό το Δωδεκαήμερο έχουμε τρεις μεγάλες θρησκευτικές εορτές: τα Χριστούγεννα, την Πρωτοχρονιά κ' τα Φώτα.

Σύμφωνα με την λαϊκή μας παράδοση σε κάθε γωνιά της Ελλάδας συναντούμε δοξασίες και παραδόσεις. Αξίζει να αναφέρουμε το στολισμό του χριστουγεννιάτικου δένδρου ή του караβιού, την ανταλλαγή δώρων, την παρασκευή ιδιαίτερων φαγητών και γλυκών από τις νοικοκυρές. Έτσι λοιπόν ακόμα ένα χριστουγεννιάτικο έθιμο είναι αυτό των καλάντων, τραγουδιών δηλαδή που μας υπενθυμίζουν - αναγγέλλουν την έλευση κάποιας χαρμόσυνης γιορτής. Μέσα από τα κάλαντα εκφράζουμε ευχές προς στους φίλους, συγγενείς, γείτονες ή ακόμα και τα μέλη της οικογένειας. Κάλαντα - Κολιέντα - Κόλιαντα - Κόλιεντρα

Η λέξη - κάλαντα - προέρχεται από την λατινική λέξη «calenda» που σημαίνει αρχή του μήνα. Έτσι λοιπόν με τη διαμόρφωση του ελληνικού ρήματος καλώ έχουμε τα κάλαντα, τραγούδια που σαν σκοπό τους έχουν την μεταφορά ενός μηνύματος (τη γέννηση του Χριστού, την έλευση του καινούριου χρόνου, την

Βάπτιση του Χριστού).

Η ιστορία των καλάντων συνδέεται όμως και με την αρχαία Ελλάδα αφού έχουν βρεθεί μουσικά κομμάτια παρόμοια με τα σημερινά κάλαντα, όπου τα παιδιά εκείνης τις εποχής προς τιμή του θεού Διονύσου κρατούσαν ένα ομοίωμα караβιού ή άλλοτε κλαδί ελιάς ή δάφνης στολισμένο με καρπούς και άσπρο μαλλί, πήγαιναν από σπίτι σε σπίτι τραγουδώντας και έπαιρναν τις προσφορές των νοικοκυράδων. Στην συνέχεια το έθιμο των καλάντων πέρασε στην αρχαία Ρώμη όπως και στο Βυζάντιο όπου παιδιά – νέοι κρατώντας ραβδιά, φανάρια, ομοιώματα στολισμένων πλοιαρίων τραγουδούσαν με την συνοδεία ενός τυμπάνου, ντεφιού ή τριγώνου. Ακόμα και σήμερα οι Πόντιοι σώζουν άθικτη αυτή την παράδοση.

Τα κάλαντα έχουν σαν βάση τους παλιά λαϊκά τραγούδια, με ευχές για τον νοικοκύρη, την νοικοκυρά αλλά και μέλη της οικογένειας. Επίσης οι καλαντάρηδες ή καλαντηστάδες έκφραζαν ευχές για φίλους και γείτονες. Το τραγούδι των καλάντων ακόμα και στις μέρες μας είναι μία πράξη ιερή, τελετουργικής σημασίας, αφού σύμφωνα με τη λαϊκή αντίληψη έχει ως αποτέλεσμα την υγεία και την ευημερία. Οι καλαντάρηδες τραγουδούν την παραμονή των Χριστουγέννων, της Πρωτοχρονιάς και των Φώτων πρωί ή βράδυ κρατώντας φαναράκια, τύμπανα, τρίγωνα, ντέφια ή άλλα μουσικά όργανα που τους συνοδεύουν. Τα παιδιά ή οι νέοι τραγουδούν μόνοι τους ή και σαν χορωδία με σκοπό να αποκομίσουν την «καλή χέρα» όπως λένε στην Κρήτη το φιλοδώρημα, είτε τα «καλοχερίδια ή καλούδια» δηλαδή πάσης φύσεως γλυκά και αγαθά όπως αυγά, φρούτα, ξυρούς καρπούς κ.α.

Χριστουγεννιάτικα κάλαντα Κρήτης

«Καλήν εσπέραν άρχοντες κι αν είναι ορισμός σας Χριστού τη θεία γέννηση να πω στ' αρχοντικό σας. Χριστός γεννάται σήμερα εν Βηθλεέμ τη πόλη οι ουρανοί αγάλλονται, χαίρετ' η φύσης όλη. Άψε, βαγίτσα, το κερί, άψε και το διπλέρι και κάτσε και ντουχούντιζε ίντα θα μας εφέρει γ-ή απάκι, γ-ή λουκάνικο, γ-ή χοιρινό κομμάτι γ-ή από μαύρη όρνιθα κανένα αυγουλάκι κι αν το 'κάνε κι η γαλανή, ας είναι ζευγαράκι. Φέρε πανιέρι κάστανά, πανιέρι λεπτοκάρια και φέρε και γλυκό κρασί να πιουν τα παλικάρια. Κι αν είναι με το θέλημα άσπρη μου περιστέρα ανοίξατε την πόρτα σας να πούμε καλησπέρα.»

Μέσα από τους στοίχους αυτών των τραγουδιών παρατηρούμε ότι οι καλαντάρηδες για να συγκινήσουν τον «κύρη» και την «κερά» λένε πάρα πολλά «παινέματα» δηλαδή επαίνους και κοσμητικούς χαρακτηρισμούς, για όλα τα μέλη τις οικογένειας με σκοπό, να πείσουν τον νοικοκύρη και την νοικοκυρά να τους δώσει περισσότερα και πλουσιότερα φιλοδωρήματα.

Κύριος σκοπός των καλαντιστών είναι η συνεύρεση με την παρέα και γι' αυτό τα καλοχερίδια έχουν σαν σκοπό την συγκέντρωση όσων χρειάζονται για το ομαδικό φαγοπότι που συνήθως ακολουθεί.

Τα κάλαντα όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, είναι τραγούδια τα οποία όμως έχουν εντελώς δικά τους βασικά χαρακτηριστικά. Είναι τραγούδια φτιαγμένα από το λαό, βασισμένα στα ιδιαίτερα ήθη και έθιμα που έχει κάθε τόπος κατά το Δωδεκαήμερο των Χριστουγέννων.

Καστοριανά κάλαντα

«Αραδιαστείτε έμπρεπα όλοι με την αράδα να πούμε τραγούδια ευγενικά ν' αρέσουν τα' αφεντικό μας. Αφέντης μας είναι καλός, στον κόσμο παραδειγμένος και μες στη μέση του μαχαλά στύλος μαλαματένιος. Ας είν' πολλά τα έτη σας να ζείτε να ευτυχείτε του χρόνου δε σαν σήμερα ό,τι επιθυμείτε.»

Κάλαντα Κυκλάδων

«Για σένα, κόρη όμορφη, ήρθαμε να τα πούμε και τα καλά Χριστούγεννα για να σου ευχηθούμε. Σ' αυτό το σπίτι που 'ρθαμε καράβια ν' ασημένια του χρόνου σαν και σήμερα να 'ναι μαλαματένια. Αν έχεις κόρη όμορφη, βάλε την στο τσιμπίδι και κρέμασέ την αψηλά, να μην την φαν οι ψύλλοι. Φέρτε μας κρασί να πιούμε και του χρόνου να σας πούμε, και του χρόνου να σας πούμε φέρτε μας κρασί να πιούμε». Ιδανικοί καλαντιστάδες είναι για όλους μας τα παιδιά, τα οποία συνεχίζουν και θα συνεχίσουν αυτοί την παράδοση.

«ας είναι καλόδεχτα και καλοπληρωμένα...»

Πηγή: xamogelakia.com